

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Autor práce: **David Lefler**
 Studijní program: Mgr. Učitelství geografie pro SŠ
 Název práce: **Lidské rasy v učivu regionálního zeměpisu**

HODNOCENÍ

Cíle práce byly splněny:

ANO   NE

Formální a jazyková úroveň práce splňuje požadavky kladené na tento typ kvalifikační práce:

ANO   NE

Obsahová stránka práce	Maximální počet bodů	Udělený počet bodů
Metodika (stanovení cílů, výběr metod)	10	8
Struktura práce (vnitřní vyváženost a logická návaznost částí práce)	5	3
Práce s literaturou a dalšími zdroji informací (výběr, způsob použití)	15	10
Tvůrčí přístup a vlastní autorský vklad	20	16
Zhodnocení dosažených výsledků, splnění cílů a přínos práce	20	19
Obsahové zhodnocení netextových částí práce (tabulek, obrázků)	10	7
Formální stránka práce		
Dodržení norem pro formální úpravu práce včetně citačních norem	10	4
Estetická úprava a jazyková stránka práce	10	8
Celkové hodnocení práce	100	75

Navrhované hodnocení: A (100–92 b.), B (91–83 b.), C (82–74 b.), D (73–65 b.), E (64–55 b.), F (54 nebo méně b.).

Textová část posudku – konkrétní připomínky k diplomové práci, nedostatky a zdůvodnění sníženého bodového hodnocení:

Hodnocená práce představuje velmi zajímavé téma, které lze obecně charakterizovat jako proměna výuky zeměpisu na příkladu základní analýzy učebnic v dlouhé časové perspektivě (1883 až 2022). Tento typ práce dle mých znalostí není v rámci české geografie příliš rozšířen a jeho přínos spatřuji ve dvou hlavních rovinách. Jednak překračuje úzce didakticky pohled na učebnice a přistupuje k učebnicím jako k produktům soudobého vědění, které zároveň toto vědění – vzhledem ke své funkci – zásadním způsobem reprodukuje. Jednak se snaží tematizovat složitý a komplexní vztah mezi zeměpisem jako školním předmětem a odbornou vědou z hlediska reflexe a aplikace vědeckých

poznatků ve výuce na základní a střední škole. Navíc je tento přístup využit na velmi kontroverzní koncept lidské rasy. I když výsledek není v mnoha ohledech zcela přesvědčivý a nenaplnuje mnou výše nastíněné očekávání, tak pokus o zpracování takto nelehkého tématu hodnotím veskrze kladně.

Mimo "běžné" nedostatky diplomek (stylistika, nevhodná struktura textu – diskuze je umístěna za závěr, diskuze nemá parametry diskuze atd.) a další drobná pochybení (za všechny například zmatečné a zcela nestandardní využívání pojmu kodér) považuji za problematickou práci s literaturou. Na tomto místě by šla podrobně diskutovat (ne)vhodnost výběru použitých zdrojů v rámci teoretické části (např. v kapitole 3.2 nazvané Současné způsoby chápání lidské rasy je citován Něsturcho, 1966). Vzhledem k autorovu explicitnímu konstatování, že „kapitola o historii a alternativách rasového dělení bude pouze výčet z velice komplexní a složité problematiky“, tuto skutečnost ponechám mimo moji pozornost a zaměřím se na práci s použitou literaturou. Z tohoto úhlu pohledu je možné konstatovat, že citační morálka je poněkud pokleslá. V textu jsou citována některá „klasická“ díla, která ale chybí v seznamu literatury (Lévi-Strauss, 1952 na str. 19, Boas, 1928 na s. 24), naopak seznam literatury obsahuje poměrně velké množství zdrojů, které jsem nenalezl v textu. Obdobnou nedůslednost lze zmínit i v případě (ne)citace převzatých obrázků (viz např. obr. 1 na straně 20). Stejně tak lze kritizovat, že některá konstatování nejsou řádně citována, takže nelze zjistit z jakého zdroje autor čerpal (např. str. 19, kde řeší vznik pojmu rasa v kontextu kolonizace Ameriky).

Tato neadekvátní práce s literaturou se odráží i v rámci výstavby textu a (ne)vytváření argumentační linky. Například kapitola 3.2 Současné způsoby chápání lidské rasy na mě působí nedodělaným a poměrně zmatečným dojmem. Klíčový autorův závěr, že existuje rozpor mezi vědeckým (biologickým) odmítnutím konceptu rasy a jeho rozšířením ve veřejném diskurzu, nijak explicitně nevyplývá z předchozího textu.

Samotná analýza učebnic přináší velké množství zajímavých informací a v obecné rovině ji považuji za velmi přínosnou. Přesto mám několik kritických poznámek/otázek. Příliš jsem nepochopil vytvoření nestandardní periodizace českých dějin, a to jak z hlediska stanovení mezníků (R-U končí v roce 1914, třetí republika je zahrnuta do protektorátu atd.), tak i z hlediska pojmenování (např. první komunistická, druhá komunistická vláda). Pochopil bych, kdyby zvolená periodizace měla souvislost s vývojem obsahu analyzovaných učebnic, ale nic takového z textu práce, alespoň dle mého názoru, nevyplývá. Taktéž by mě zajímalo, jestli byl proveden nějaký předvýběr učebnic. Bylo možné získat i jiné učebnice?

Autor analýzu každé učebnice pečlivě strukturuje dle předem stanovených otázek. Tuto skutečnost je možné chápat jako pozitivum, zároveň ale přísná rigidnost, tedy autorova snaha analyzované texty vměstnat do předem stanovených kategorií působí dle mého názoru kontraproduktivně. Například autor často konstatuje, že pojem rasa byl neadekvátně používán, tj. neodpovídá kategorizaci, kterou autor sestavil v teoretické části práce. Pojem rasa ale nemá – jak dokládá i autorova diplomová práce – jasně definovanou a neměnnou podstatu. Z tohoto důvodu bych považoval za plodnější zaměřit pozornost na učebnici jako na produkt širšího soudobého rasového diskurzu a nesnažit se za každou cenu jasně identifikovat konkrétní rasovou teorii, která měla být v učebnici použita.

S tímto konstatováním souvisí i další poznámka, která se týká využívání přímých citací. Autor často sahá k přímým citacím právě ve chvíli, kdy chce upozornit na neadekvátnost použití pojmu rasa. Škoda, že autor nepoužil přímé citace ve větší míře i při dalších příležitostech. V práci jsem našel velké množství míst, kde bych přímou citaci výrazně ocenil. Například na str. 47 je při hodnocení učebnice z roku 1954 konstatováno "autor rasy často zmiňuje u popisů obyvatelstva Německa, USA, Latinské

Ameriky a Afriky". Zajímalo by mě, jak byla rasa využita v případě Německa? Obecně je možné konstatovat, že četba analýzy ve mně vyvolala celou řadu otázek, na které bych rád znal odpověď, a proto se těším na obhajobu.

Za nejzásadnější závěr autorova textu považuji skutečnost, že i současné učebnice nepracují s konceptem rasy jako se sociálním konstruktem, ale stále chápou rasu jako biologickou kategorii.

Práci **doporučuji** k obhajobě a navrhuji její hodnocení známkou **C – velmi dobré**.

V Olomouci 8. 5. 2023

.....

Jan Daniel
oponent diplomové práce